

ΖΙΑΜΠΕΡ ΣΙΝΟΥΕ



LORENTZ

THE

ARABIAN

Ο ΠΡΗΓΚΙΝΗΣ ΜΕ ΤΑ ΔΥΟ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ



ΛΟΡΕΝΣ
ΤΗΣ ΑΡΑΒΙΑΣ
Ο ΠΡΙΓΚΙΠΑΣ ΜΕ ΤΑ ΔΥΟ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Λόρενς της Αραβίας. Ο πρίγκιπας με τα δύο πρόσωπα**

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: **Le prince aux deux visages**

Από τις Εκδόσεις L' Archipel, Παρίσι 2021

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Gilbert Sinoué

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Χριστίνα Μανιά

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Κατερίνα Δουρίδα

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Βίκυ Αυδή

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Γεωργία-Στέλλα Γυφτοπούλου

© L' Archipel, 2021

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2023

Πρώτη έκδοση: Σεπτέμβριος 2023

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-4892-3

Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-4893-0

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 1212/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε. | PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Από το 1979 Publishers since 1979

Έδρα: Head Office:

Τατοΐου 121, 144 52 Μεταμόρφωση 121, Tatoi Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Βιβλιοπωλείο: Bookstore:

Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Τηλ.: 2102804800 Tel.: 2102804800

e-mail: info@psychogios.gr
psychogios.gr

ΖΙΑΜΠΕΡ ΣΙΝΟΥΕ

ΛΟΡΕΝΣ
ΤΗΣ ΑΡΑΒΙΑΣ
Ο ΠΡΙΓΚΙΠΑΣ ΜΕ ΤΑ ΔΥΟ ΠΡΟΣΩΠΑ



Μετάφραση: Χριστίνα Μανιά



ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΖΙΑΜΠΙΕΡ ΣΙΝΟΥΕ

Από τις Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ κυκλοφορούν:

- Η Αιγυπτία*, 1996, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Η κόρη του Νείλου, 1996, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Το ζαφείρι του Θεού, 1997, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Η πορφύρα και η ελιά, 1999, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Το αγόρι της Φλάνδρας, 2000, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Η σοφία της Ανατολής, 2001, μτφρ. Ρεβέκκα Πέσσαχ
Μέρες και νύχτες της ζωής μου, 2002,
μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Αβικένας ή Ο δρόμος του Ισπαχάν, 2004,
μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Μοχάμετ Άλι, Ο τελευταίος φαράω της Αιγύπτου, 2004,
μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Οι σιωπές του Θεού, 2005, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Στην αυγή μιας νέας εποχής, 2006, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Ακενατόν, ο καταραμένος θεός, 2006, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Ταξίδι χωρίς επιστροφή, 2007, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Η στανρωμένη βασίλισσα, 2007, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Ο Συνταγματάρχης και το Παιδί-Βασιλιάς, 2008,
μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Εγώ, ο Ιησούς, 2009, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Φλόρενς Νάιτινγκεϊλ, η νοσοκόμα της καρδιάς μας,
2010, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Ερεβάν, 2010, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Η πνοή του γιασεμιού, 2012, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Η κραυγή της πέτρας, 2013, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Ο άντρας που κοιτούσε το σκοτάδι, 2014,
μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Ο Προφήτης του Θεού – Η ζωή του Μωάμεθ, 2016,
μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου

Επίσης:

Λαίδη Χάμιλτον, μια ζωή γεμάτη πάθος, 2002, εκδ. Σμίλη

*Αυτό το βιβλίο είναι αφιερωμένο
στη μνήμη του Ζεράρ Μεσαντιέ,
ο οποίος ήταν ένας πράγματος με τον δικό του τρόπο.*

Παρίσι, 1962

Υπέροχη ταινία! Δεν ήξερα τίποτα για τη ζωή του Λόρενς», μου είπε η Φρανσουάζ, η γυναίκα μου, καθώς κατευθυνόμασταν προς την έξοδο του κινηματογράφου στη συνοικία Οντεόν στο Παρίσι.

Μόλις είχαμε δει την ταινία *Ο Λόρενς της Αραβίας*, του Ντέιβιντ Λιν.

Σκεφτόμουν πως το παρουσιαστικό του Πίτερ Ο'Τουλ εξιδανίκευε τον ήρωα στο γυναικείο κοινό, όταν με σκούνητησε με φόρα ένας θεατής φανερά αναστατωμένος. Λίγο έλειψε να χάσω την ισορροπία μου και να πέσω κάτω.

«*Oh sorry!* Συγγνώμη!» αναφώνησε με πραγματική ειλικρίνεια.

Τον περιεργάστηκα. Μέτριο ανάστημα, τρίτη ηλικία. Η συνοδός του φαινόταν εξίσου συγχυσμένη.

«Λυπάμαι!» είπε με τη σειρά της, με έντονα ξένη προφορά.

Άγγλοι ή Αμερικάνοι.

«Δεν πειράζει. Δεν έγινε και τίποτα».

Ο άνδρας συστήθηκε.

«Άλαν Κάρσγουελ. Από εδώ η γυναίκα μου Άννι».

«Πολ Σαβαρί. Και από εδώ η σύζυγός μου, Φρανσουάζ», αποκρίθηκα μηχανικά.

«Τι θα λέγατε αν, για να εξιλεωθούμε, σας προσκαλούσαμε για δείπνο; Μην πείτε όχι, σας παρακαλώ. Ξέρω ένα εξαιρετικό εστιατόριο εδώ δίπλα», μας πρότεινε ο άνδρας πιάνοντάς μας εξαπίνης.

Με ένα βλέμμα ζήτησα τη γνώμη της γυναίκας μου. Εκείνη συμφώνησε ανασηκώνοντας τους ώμους της. Δεν είχαμε κάτι προγραμματισμένο, και πάντα μας άρεσαν οι απρόσμενες γνωριμίες. Δε θυμάμαι ποιος έχει πει: «Η βλακεία και η μεγαλοφυΐα συναντιούνται σε ένα κοινό πεδίο: στο απρόσμενο». Θα ανακαλύπταμε ποια από τις δύο θα υπερίσχυε.

Δεν είχαμε παρά να στρίψουμε στη γωνία του δρόμου. Το μέρος φαινόταν συμπαθητικό. Παραγγείλαμε.

«Αυτή η ταινία με έβγαλε από τα ρούχα μου», είπε ξαφνικά ο Κάρσγουελ.

«Α ναι;» απόρησε η Φρανσουάζ. «Μα γιατί; Εμείς τη βρήκαμε πολύ καλή».

«*Porrrycock!* Τρίχες κατσαρές! Είδαμε ένα ρομαντικό παραμυθάκι!»

«Παραμυθάκι;»

«Εντελώς».

«Ομολογώ πως με εκπλήσσει κάπως η κριτική σας», διαμαρτυρήθηκα.

«Διότι είστε νέος!» αποκρίθηκε ο Κάρσγουελ. «Πόσων χρόνων είστε; Καμιά πενήνταριά, φαντάζομαι».

«Πενήντα δύο, για την ακρίβεια. Όσο για την ηλικία της συζύγου μου, ποτέ δεν τόλμησα να τη ρωτήσω».

Ο Κάρσγουελ έσκασε στα γέλια.

«Και πολύ καλά κάνετε! Δεν μπορείτε να το γνωρίζετε, φυσικά, αλλά ο ήρωας και η ιστορία της ταινίας απέχουν παρασάγγας από την πραγματικότητα».

«Εντελώς, κύριε», υπερθεμάτισε η Άννι Κάρσγουελ. «*It's Hollywood!** Δε μου κάνει καμία εντύπωση που ο Άλμπερτ Φίνεϊ και ο Μάρλον Μπράντο αρνήθηκαν τον ρόλο. Ξέρετε τι είπε ο Νόελ Κάουαρντ για τον Πίτερ Ο'Τουλ μετά την προεμέρα της ταινίας; “Θα έπρεπε να λέγεται *Η Φλόρενς της Αραβίας*”».

Δεν μπορέσαμε να συγκρατήσουμε τα γέλια μας.

«Τυγχάνει ο σύζυγός μου να έχει γνωρίσει τον Λόρενς. Όχι πολύ καλά, φυσικά, αλλά αρκετά για να μπορεί να εκφέρει άποψη», μας διευκρίνισε η Άννι.

Κάρφωσα με το βλέμμα μου τον Άλαν με ξαφνικό ενδιαφέρον. Ως ιστορικός και μυθιστοριογράφος, αναζητούσα πάντα, έστω και λίγο, πρωτότυπα θέματα.

«Στ’ αλήθεια γνωρίζατε τον Λόρενς;»

«Βεβαίως», αποκρίθηκε. «Είμαι εβδομήντα τεσσάρων χρόνων. Αυτός γεννήθηκε το 1888. Ήμουν δύο χρόνια μικρότερός του. Συνταξιούχος αρχαιολόγος. Η ιστορία του Λόρενς έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ιστορία της Μέσης Ανατολής, αλλά όχι με τον τρόπο που περιγράφουν οι σκηνοθέτες των ταινιών».

«Τυχαίνει να γνωρίζω αρκετά καλά τη Μέση Ανατολή, μιας κι έχω ταξιδέψει πολλές φορές εκεί. Και πάντα άκουγα πως ο Λόρενς είχε παίξει σημαντικό ρόλο κατά τη διάρκεια του Μεγάλου Πολέμου σ’ εκείνα τα μέρη», πήρα το θάρρος να επισημάνω.

* Αγγλικά στο κείμενο: Είναι Χόλιγουντ. (Σ.τ.Μ.)

«Όλα όσα έχουν γραφτεί για εκείνον είναι παραμύθια ενθουσιωδών θαυμαστών του!» δήλωσε κάνοντας μια τόσο απότομη κίνηση που αναποδογύρισε το ποτήρι με το κρασί του.

Ευτυχώς το είχε ήδη πει.

«Ήταν τόσο όμορφος όσο ο Πίτερ Ο'Τουλ;» ρώτησε σε ανάλαφρο τόνο η γυναίκα μου.

«Όχι βέβαια! Ήταν κοκαλιάρης, είχε ύψος ένα εξήντα έξι, και μυτερό πιγούνι που προεξείχε. Μόνο τα γκριζογάλανα μάτια του είχαν ενδιαφέρον».

«Πού τον γνωρίζατε;» ρώτησα.

«Στην Οξφόρδη. Στο Κολέγιο του Σεν Τζον, το 1908. Μόλις είχα κλείσει τα δεκαοκτώ και ξεκινούσα τις σπουδές μου στην αρχαιολογία. Ο ψευδο-Λόρενς, που είχε πάρει μια υποτροφία, προετοίμαζε το πτυχίο του στην ιστορία, και γυρόφερνε σαν μπάμπουρας τον Ντέιβιντ Χόγκαρθ, έφορο του Ασμόλειου Μουσείου της Οξφόρδης, ενός από τα πιο παλιά μουσεία φυσικών επιστημών στην αντίπερα όχθη της Μάγχης».

Γούρλωσα τα μάτια μου.

«Γιατί “ψευδο-Λόρενς”;»

«Γιατί δεν ήταν το όνομά του. Αποκαλούνταν επίσης “Ρος” ή “Σο”».

Είχα μείνει κατάπληκτος. Είχα διαβάσει δυο-τρία άρθρα για τον Λόρενς, και θεωρούσα πως ήμουν ενημερωμένος επί του θέματος.

«Ο πατέρας του», συνέχισε ο συνομιλητής μου, «λεγόταν Τόμας Ρόμπερτ Τσάπμαν. Είχε γεννηθεί το 1846. Ήταν αριστοκράτης, ο έβδομος και τελευταίος βαρονέτος του ονόματος. Είχε κληρονομήσει μια σημαντική ακίνητη περιου-

σία στα βόρεια του Δουβλίνου, μέρος της οποίας ήταν κι ένα μέγαρο στην κομητεία του Μιθ, στην Κιλούα της Ιρλανδίας. Το 1873, παντρεύτηκε την Ίντιθ Σάρα Χάμιλτον, μια ξαδέλφη της κοινωνικής του τάξης, η οποία όμως ήταν τόσο αρρωστημένα θρησκοδύληπτη και είχε τόσο ξινό χαρακτήρα που στο χωριό την αποκαλούσαν ειρωνικά *the Queen Vinegar*, “η Βασίλισσα Ξίδι”, κάνοντας αναφορά στην Ελισάβετ Α΄, την περιβόητη “Παρθένο Βασίλισσα” ή την “Αγία Οχιά”. Για να καταλάβετε! Είναι άξιο απορίας πώς βρήκε τον χρόνο να γεννήσει τέσσερις κόρες, μεταξύ εσπερινών και προσευχών! Το σίγουρο είναι πως η αγαπητή κυρία είχε μετατρέψει τη συζυγική τους ζωή σε πραγματική κόλαση».

«Πράγματι...»

«Ο Τόμας Τσάπμαν ήταν πάρα πολύ νέος ή πάρα πολύ αδύναμος για να αντέξει μια τέτοια τοξική θρησκοληψία και το διαζύγιο ήταν κάτι το αδιανόητο. Δεν έχουμε ιδέα στις μέρες μας πώς ήταν η βικτοριανή ηθική, μπροστά στην οποία τα απολυταρχικά καθεστώτα φαίνονται συμπαθέστατες κοινωνίες. Θυμηθείτε το σκάνδαλο με τον Όσκαρ Ουάιλντ. Έστειλαν έναν σπουδαίο και αναγνωρισμένο συγγραφέα στη φυλακή του Ρέντινγκ, επειδή είχε ερωτική σχέση με τον Άλφρεντ Ντάγκλας, γιο του Μαρκήσιου του Κούνινσμπερι! Μια σχέση που στις μέρες μας δε θα τύγχανε ούτε μιας υποτυπώδους αναφοράς στον Τύπο έγινε για εμάς κάτι ανάλογο με τη δική σας υπόθεση Ντρέιφους».

Δεν μπόρεσα παρά να γνέψω καταφατικά.

«Στη συνέχεια, μια ωραία πρωία, το ζεύγος Τσάπμαν αποφάσισε να προσλάβει γκουβερνάντα. Μια Σκοτσέζα. Την έλεγαν Σάρα Τζάνερ, ήταν είκοσι τεσσάρων χρόνων και ήταν τόσο θελκτική όσο και θρησκευόμενη πρεσβυτε-

ριανή. Έδινε την εντύπωση μιας γλυκιάς και προσηνούς γυναίκας. Φαινομενικά τουλάχιστον. Και ξέρετε τι λένε για τα φαινόμενα...»

«Φαντάζομαι πως αυτό που ήταν να συμβεί συνέβη», σχολίασε περισπούδαστα η σύζυγός μου.

«Προφανώς. Ο Τόμας Τσάπμαν δεν άργησε να υποκύψει στη σαγήνη της δεσποινίδος Τζάνερ που, να διευκρινίσουμε, ήταν δεκαπέντε χρόνια μικρότερή του. Πολύ σύντομα έμεινε έγκυος. Τι να κάνουν; Προτού η κοιλιά της φουσκώσει ενοχοποιητικά, ο Τόμας και η Σάρα έκριναν πως ήταν πιο συνετό η τελευταία να βγάλει τη στολή της νταντάς και να εγκατασταθεί σε ένα μικρό διαμέρισμα στο Δουβλίνο που έσπευσε να της βρει ο εραστής της».

Η γυναίκα μου αναπήδησε.

«Συγγνώμη, κύριε Κάρσγουελ, αλλά πώς ξέρετε όλες αυτές τις λεπτομέρειες;»

«Δεν είναι δα και πυρηνική φυσική. Αρκεί να διαβάσει κανείς τη βιογραφία που αφιέρωσε στον ήρωά μας ο Ρίτσαρντ Άλντινγκτον το 1955. *Λόρενς της Αραβίας: Μια βιογραφική έρευνα*. Στη Γαλλία κυκλοφόρησε με τον τίτλο *Λόρενς ο απατεώνας**».

Διέκοψε τον ειρμό του για να ανακοινώσει με θλιμμένο ύφος:

«Ο δύστηνος μόλις πέθανε, εδώ στη Γαλλία, πενήντα χιλιόμετρα έξω από το Παρίσι. Τον εκτιμούσα αφάνταστα. Δεν μπόρεσα καν να παραβρεθώ στην κηδεία του. Οι

* Στα αγγλικά *Lawrence of Arabia: A Biographical Enquiry*. Στα γαλλικά: *Lawrence L'Imposteur*. Δεν έχει μεταφραστεί στα ελληνικά. (Σ.τ.Μ.)

Times του αφιέρωσαν ένα σύντομο άρθρο που συνοψίζει πολύ καλά τι του κόστισε η συγκεκριμένη βιογραφία. Σας αναφέρω αυτολεξεί τι έγραφαν: “*An angry young man of the generation before they became fashionable, he remained something of an angry old man to the end...*” Ένας από τους οργισμένους νεαρούς της γενιάς του, που κατέληξε ένας οργισμένος γέρος». Δυσκολεύτηκε απίστευτα να βρει εκδότη, μιας και το περιεχόμενο της βιογραφίας του ήταν τόσο πολύ...» έψαχνε να βρει τη λέξη: «ανορθόδοξο».

«Θα την αγοράσω άμεσα».

«Θα δείτε πως ο Άλντινγκτον έκανε εξαιρετική δουλειά. Και πάλι, δεν αποκάλυψε τα πάντα!»

Συνοφρυώθηκα.

«Ναι», με διαβεβαίωσε ο Κάρσγουελ ξαφνικά με αινιγματικό ύφος. «Ήξερε πολύ περισσότερα». Και ξαφνικά άλλαξε θέμα λες και είχε πει περισσότερα από όσα έπρεπε: «Υποθέτω ότι αγνοείτε πως τη δεκαετία του 1920, όταν ο Λόρενς άρχισε να βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της επικαιρότητας, οι δημοσιογράφοι έκαναν έρευνα ακολουθώντας τα ίχνη της αστυνομίας, που βεβαίως είχε προπορευτεί».

«Η αστυνομία;»

Ο Άλαν Κάρσγουελ μας κοίταξε με ένα βλέμμα που έδειχνε πως το διασκέδαζε.

«Ναι, η αστυνομία. Ενδεχομένως αγνοείτε πως οι αστυνομίες όλου του κόσμου δεν περίμεναν το FBI προκειμένου να ερευνήσουν για ορισμένους πολίτες που αποτελούσαν ευρέως αντικείμενο συζήτησης. Από την εποχή των τσάρων, οι Ρώσοι είχαν ήδη δημιουργήσει την Οχράνα, και έχει ειπωθεί όχι λίγες φορές ότι ο Στάλιν ήταν πράκτορας

της συγκεκριμένης υπηρεσίας. Η αστυνομία των μεγαλειότατων Εδουάρδου Ζ΄ και Γεωργίου Ε΄ είχε τον νου της στους πολίτες που τάραζαν τα νερά. Με το που ένας πολίτης αποκτά μια κάποια φήμη, όπως συνέβη με τον Λόρενς, κεντρίζει το ενδιαφέρον τους. Υπάρχουν μητρώα προσωπικής κατάστασης καθώς και μάρτυρες, οι οποίοι ορισμένες φορές δίνουν σημαντικές πληροφορίες. Όλα όσα σας λέω ήταν ήδη γνωστά στην εποχή του, και τελικά κατέληξαν να δημοσιευτούν. Δε βγάζω τίποτε από το μυαλό μου· απλώς σας αναφέρω αυτά που γνωρίζουν πολλοί ιστορικοί. Τέλος πάντων... Το 1885 ο Τόμας Τσάπμαν, του οποίου η εξωσυζυγική σχέση έγινε γνωστή χάρη στην αδιακρισία κάποιου υπηρέτη, αναγκάστηκε να μαζέψει τα μπογαλάκια του και να πάει να ζήσει με την ερωμένη του στο Δουβλίνο. Εκεί η Σάρα γέννησε το πρώτο της παιδί, τον Μόντεγκιου Ρόμπερτ. Καταγράφηκε στο ληξιαρχείο με το όνομα του πατέρα του: Τσάπμαν».

Πήρε μια σύντομη ανάσα.

«Να διευκρινίσουμε εδώ πως ο Τόμας και η Σάρα δεν μπόρεσαν ποτέ να νομιμοποιήσουν τη σχέση τους, διότι η Ίντιθ Τσάπμαν δε δέχτηκε ποτέ να πάρει διαζύγιο. Φυσικά, στο πιστοποιητικό βάφτισης του τρίτου τους γιου, του Ουίλιαμ, αναφέρεται πως το ζευγάρι παντρεύτηκε στην εκκλησία του Αγίου Πέτρου στο Δουβλίνο. Αλλά είναι ψέματα. Δεν υπάρχει κανένα τέτοιο έγγραφο στα αρχεία της εκκλησίας».

Ο Άλαν κούνησε τα χέρια του σαν να απόδιωχνε ένα σμήνος από ξωτικά.

«Ξέρετε τι μου εμπιστεύτηκε μια μέρα ο Τ.Ε.; “Ο πατέρας μου μου είπε πως ήμουν μπάσταρδος όταν ήμουν έντε-

κα χρόνων”. Αυτή η αποκάλυψη του προκάλεσε τέτοιο σοκ, που τον σημάδεψε για πάντα. Δεν κατανοούσε πώς οι γονείς του μπορούσαν να υποστηρίζουν λυσσαλέα τις χριστιανικές αξίες, να είναι στυλοβάτες της εκκλησίας της οξφορδιανής κοινωνίας και παράλληλα να ζουν μέσα στο όνειδος. Πώς η τόσο σεμνότυφη μητέρα του τολμούσε να κατηγορεί το θέατρο και τον χορό ως “αμαρτωλές δραστηριότητες” ενόσω ατιμαζόταν διαπράττοντας μοιχεία; Αυτή η αντίφαση θα τον στοιχειώνει για πολύ καιρό και δε θα την αποδεχτεί ποτέ».

Ήπια μια γουλιά κρασί προτού συνεχίσει.

«Δεν μπορείτε να φανταστείτε σήμερα το βάρος ενός τέτοιου στίγματος στη βικτοριανή Αγγλία, όπου οι ένοχοι εξοστρακίζονταν από την κοινωνία και καταδικάζονταν σε αιώνια καταισχύνη. Μπορούσε ο καθένας σχεδόν να δει τις Ερινύες με τα μαστίγια τους να τους καταδιώκουν κάθε φορά που έβγαιναν έξω. Το ζευγάρι, προκειμένου να ξεφύγει από την ντροπή κι από τα περιφρονητικά βλέμματα, εγκαταστάθηκε σε ένα οικογενειακό σπίτι στο Τρέμαντοκ, στο Καρναβονσάιρ, στα βόρεια της Ουαλίας. Τότε ήταν που ο Τόμας Τσάπμαν αποφάσισε να υιοθετήσει το ψευδώνυμο “Λόρενς”. Γιατί Λόρενς; Γιατί, απ’ ό,τι φαίνεται, ήταν το υποτιθέμενο όνομα του πατέρα της Σάρας».

«Υποτιθέμενο;» ρώτησα.

«Ναι, όντως, είπα “υποτιθέμενο”. Η Σάρα Τζάνερ ήταν κι αυτή νόθο παιδί».

«Μάλιστα...»

«Εκεί, στο Τρέμαντοκ, γεννήθηκε το 1888 ο Τόμας Έντουαρντ. Θα ήταν ο δεύτερος από πέντε αγόρια και ο πρώτος με το επίθετο Λόρενς».

Ο Κάρσγουελ έβγαλε από την τσέπη του ένα κουτί με πουράκια και μου πρόσφερε ένα.

«Πρέπει να ξέρετε πως ο Τόμας Έντουαρντ Τσάπμαν, ή αλλιώς Λόρενς, ή Νεντ, ή Σο, ή Λόρενς της Αραβίας, γεννήθηκε κάτω από πολύ κακό άστρο. Κι αυτό για δύο λόγους. Πρώτον, γιατί η Σάρα, όπως σας είπα ήδη, ήταν νόθο παιδί, συνεπώς ήταν κι αυτή “κόρη της αμαρτίας”. Την είχε μεγαλώσει ένας θεός της, πάστορας της επισκοπικής εκκλησίας της Σκοτίας, μέσα στην απομόνωση της νήσου Σκάι. Επιπλέον, ήταν κόρη αλκοολικών, σε μια εποχή όπου πίστευαν πως ο αλκοολισμός ήταν κληρονομικός· και, επίσης, είχε βυθιστεί σε έναν παραληρηματικό βιβλικό φονταμενταλισμό. Ήταν πεπεισμένη πως ήταν καθήκον της να φροντίσει ώστε να εξιλεθούν τόσο τα παιδιά της όσο και η ίδια από την εκτός γάμου γέννησή τους».

Σοκαρίστηκα από την περιφρονητική έκφραση της Άννι Κάρσγουελ.

«Επιπροσθέτως», συνέχισε ο Άλαν, «η Σάρα είχε εντάξει την οικογένειά της στην ευαγγελική κοινότητα της ενορίας του Σεντ Όλντεϊτς, της οποίας ο πάστορας, ο σεβασμιότατος Άλφρεντ Κρίστοφερ, ράπιζε με ζήλο την αφοσίωση του ποιμνίου του για την αφύπνιση της πίστης. Θα έχετε σίγουρα ακούσει γι' αυτό το είδος των πεφωτισμένων που καταλήγουν ν' αυτοκτονούν ομαδικά, όπως οι ακόλουθοι του Ναού του Λαού. Οι πιστοί του σεβασμιότατου Κρίστοφερ έπρεπε να ακολουθούν στην κυριολεξία τα κηρύγματα της Βίβλου. Ο Θεός έφτιαξε τον κόσμο σε επτά ημέρες· ή το πιστεύετε, ή αποχωρείτε από το εκκλησίασμα! Εκείνη την εποχή είχαν περάσει πάνω από σαράντα χρόνια από τότε που ο Δαρβίνος είχε δημοσιεύσει την

Καταγωγή των ειδών. Ακόμα και σήμερα υπάρχουν στις ΗΠΑ τρελαμένοι που πιστεύουν σ' αυτού του είδους τις αρλούμπες. Οι δημιουργιστές. Εν πάση περιπτώσει, το λιγότερο που μπορούμε να πούμε είναι πως ο νεαρός Λόρενς δε μεγάλωσε σε πεφωτισμένο περιβάλλον».

«Και ο πατέρας τι ρόλο έπαιζε σε όλο αυτό;» ρώτησε η Φρανσουάζ.

«Ένα αδύναμο πλάσμα, ένας εισοδηματίας μαθημένος στην άνετη, ξέγνοιαστη ζωή, λάτρης του ποτού και, κυρίως, των γυναικών. Ήταν, για τις αντιλήψεις της εποχής εκείνης, ένας άσωτος. Δεν επενέβαινε παρά μόνο για να διευθετήσει τις κρίσεις που προκαλούνταν από την αυστηρή μανία της μητέρας. Ο Τόμας Τσάπμαν είχε ξεφύγει από μια μέγαιρα και κατέληξε με μια φανατική. Η εξουσία ήταν στα χέρια της Σάρας Τζάνερ, η οποία ήλπιζε πως οι γιοι της θα γίνονταν ιεραπόστολοι. Μόνο ένας έγινε, ο πρωτότοκος ο Ρόμπερτ, ο οποίος τη συνόδευσε, πολλά χρόνια αργότερα, στην Κίνα. Αυτός και η μητέρα του επέστρεψαν απογοητευμένοι, καθώς η πολιτική κατάσταση δεν επέτρεπε την ειρηνική διάδοση του Ευαγγελίου στους άπιστους Ασιάτες. Στο ενδιάμεσο, η Σάρα είχε επιβάλει στα πέντε αγόρια, Μόντεγκκιου Ρόμπερτ, Τόμας-Έντουαρντ, Ουίλιαμ, Φρανκ και Άρνολντ, αυστηρούς κανόνες, και τη “γεύση του μαρτυρίου”».

Τίποτε από όλη αυτή την ιστορία δεν ανταποκρινόταν σε όσα είχα φανταστεί για την παιδική ηλικία ενός ήρωα. Τουναντίον, θύμιζαν περισσότερο ένα άγνωστο, ανέκδοτο μυθιστόρημα του Καρόλου Ντίκενς, κάτι σαν τον Όλιβερ Τουίστ ή τον Ντέιβιντ Κόπερφιλντ.

Ο Κάρσγουελ έμπηξε το μαχαίρι ακόμη πιο βαθιά.

«Η κυρία Τζάνερ χτυπούσε με τον βούρδουλα συχνά

τον Τόμας Έντουαρντ. Ήταν όμως κάτι που είχε επιβάλει μόνο μια-δυο φορές στους άλλους αδελφούς· και καμία στον πρωτότοκο. Σας έχουν ποτέ χτυπήσει με βούρδουλα;»

Ένευσα αρνητικά χασκογελώντας, μιας και η ερώτησή μου είχε φανεί εντελώς παράλογη.

«Σ’ αυτή την περίπτωση», συνέχισε ο Κάρσγουελ με περισπούδαστο ύφος, «αξίζει να μάθετε πως σε αντίθεση με το χέρι ή τη ράβδο, ο βούρδουλας θεωρείται ότι κάνει δουλειά μόνο αν πέσει απευθείας πάνω στο δέρμα, κάτι που είναι αφόρητα επώδυνο και αφήνει σημάδια που καίνε. Εντούτοις, αυτή την τιμωρία είχε επιλέξει η Σάρα Τζάνερ. Γιατί όμως την εξασκούσε στον συγκεκριμένο γιο; Διότι ο μελλοντικός “Λόρενς της Αραβίας” ήταν το αντίγραφο της: επίμονος, ξεροκέφαλος, ανυπότακτος στις υποχρεώσεις του· αν δεν ήταν εκείνη, δε θα έπαιρνε τα φάρμακά του. Η σύγχρονη ψυχολογία έχει αποδείξει πόσο σημαντικές είναι οι εμπειρίες της παιδικής ηλικίας για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας, καθώς και πόσο σημαντική είναι η σχέση των παιδιών με τους γονείς. Ελλείψει αυτοπτών κι αξιόπιστων μαρτύρων σε ό,τι αφορά την παιδική ηλικία του Λόρενς, αρκούμαι σε όσα έχει εξομολογηθεί ο μικρότερος γιος της οικογένειας, ο Άρνολντ: “Η κυρίαρχη αίσθηση που έχω είναι πως η μητέρα του τον τραυμάτισε για πάντα”. Και κατά τη γνώμη μου, δεν έχει να κάνει μόνο με τις βουρδουλές. Ο Λόρενς είχε έντονο χαρακτήρα· κι εκείνη ήταν υπερβολικά αυταρχική. Η σχέση θα πρέπει να ήταν εντελώς συγκρουσιακή».

«Είναι εκπληκτικό, κύριε Κάρσγουελ. Δείχνετε να ξέρετε την ιστορία του απέξω κι ανακατωτά», παρατήρησα.

«Πράγματι. Και ξέρω πολύ περισσότερα απ’ όσα φα-

ντάξεστε!» είπε ο Κάρσγουελ σκουπίζοντας το πιάτο του με ένα κομμάτι ψωμί. Στη συνέχεια πρόσθεσε ξανά με αινιγματικό ύφος: «Τυγχάνει, όπως κι ο Ρίτσαρντ Άλντινγκτον, να γνωρίζω κι εγώ ορισμένα πράγματα...» Και συνέχισε πολύ βιαστικά: «Στην Οξφόρδη όλοι γνωρίζονταν μεταξύ τους. Όταν μπήκα στο Κολέγιο Ιησού, το 1909, ο μεγαλύτερος αδελφός του ήρωά μας, ο Ρόμπερτ Τσάπμαν, βρισκόταν ήδη δύο χρόνια εκεί και ο αμέσως μικρότερός του, ο Ουίλιαμ, μόλις είχε εγγραφεί. Και οι δυο με το όνομα “Λόρενς”».

Ο Κάρσγουελ παράγγειλε τυριά και το μάτι του έπεσε με λαιμαργία πάνω στην πιατέλα που του παρουσίασαν. Επέλεξε το μπρι. Θαύμαζα τη ζωντάνια και τον ενθουσιασμό αυτού του άνδρα, σε μια ηλικία όπου ορισμένοι κλείνονται στον εαυτό τους και αφήνονται να καταπέσουν.

«Το πιστεύετε πως η *Μπριτάνικα* ανέφερε για πρώτη φορά πως ο Λόρενς ονομαζόταν στην πραγματικότητα Τσάπμαν στην επανέκδοση του 1994; Στο Κολέγιο Ιησού υπήρχε ένας φοιτητής που λεγόταν Βίβιαν Ρίτσαρντς, γνωστός ομοφυλόφιλος, στενός φίλος του Λόρενς – ή εραστής του, θα έλεγα...»

Η Φρανσουάζ αναπήδησε:

«Εραστής του;»

«Εντελώς. Αν έχετε αμφιβολίες, θα πρέπει να διαβάσετε τις εκμυστηρεύσεις του ίδιου του Βίβιαν στο *Πορτρέτο του Τ.Ε. Λόρενς*, που εκδόθηκε το 1939. Εκεί μέσα βρίσκονται τα πάντα. Αυτός και οι φίλοι του μιλάνε για έναν «μυστηριώδη φοιτητή τον οποίο δεν έβλεπαν ποτέ μέσα στην ημέρα, και που περιφερόταν μόνος του τις νύχτες, για ώρες, ολομόναχος μέσα στο προαύλιο».

«Υποθέτω πως ήταν ο Λόρενς...» επισήμανε η γυναίκα μου.

«Ποιος άλλος; Δε συμμετείχε στην ενδοκολεγιακή ζωή. Τα ομαδικά αθλήματα, όπως το ποδόσφαιρο ή το κρίκετ, του προκαλούσαν ανία, καθώς δεν έβλεπε σ' αυτά παρά έναν ελεγχόμενο ανταγωνισμό χωρίς καμία χρησιμότητα. Παρ' όλα αυτά, ο Γκρέιβς μας λέει πως “έγινε ένας νεαρός άνδρας με εξαιρετικές σωματικές ικανότητες, με αντοχή που άγγιζε τα όρια του μαζοχισμού, και με τόλη στα όρια του θράσους και της απερισκεψίας” και πως “διέσχισε τα πολυάριθμα ποτάμια της Οξφόρδης κωπηλατώντας. Καθώς δεν του αρκούσαν οι εξερευνήσεις του στον καθαρό αέρα, εξερευνούσε και τα υπόγεια υδάτινα ρεύματα”. Πάνω σ' αυτό γράφει ο Βίβιαν Ρίτσαρντς: “Μια φορά, μέσα στον χειμώνα, ήρθε και χτύπησε την πόρτα μου μετά τα μεσάνυχτα και μου ζήτησε να πάω μαζί του για κολύμπι. Ήθελε να προσπαθήσουμε να βουτήξουμε κάτω από τον πάγο. Μου φάνηκε υπερβολικά επικίνδυνο, και πήγε μόνος του”».

«Μαζοχισμός... ή πάθος για τον κίνδυνο», σχολίασε η Φρανσουάζ.

«Εξαργτάται από το πώς το βλέπει κανείς. Όπως και να έχει το θέμα, απ' ό,τι φαίνεται, δεν ήταν πολύ επιμελής στα μαθήματα. Οι υπεύθυνοι του Κολεγίου Ιησού επέδειξαν μεγάλη υπομονή. Παρέμεινε εκεί τρεις ή έξι μήνες –δεν το γνωρίζω, κανείς δεν το γνωρίζει–, και καθώς δεν μπορούσε να πληρώνει τη διαμονή του επέστρεψε να ζήσει με τους γονείς του, αλλά κι εκεί δε συμπεριφερόταν καλύτερα. Είναι ένα από τα λίγα αληθινά σημεία που έχει αναφέρει ο συγγραφέας Ρόμπερτ Γκρέιβς. Έφευγε με διάφορες μυστηριώδεις παρόες, χωρίς ποτέ να πει πού πήγαινε ή πότε

θα γυρνούσε. Επέστρεφε μέσα στη μέση της νύχτας κι έμπαινε στο σπίτι από κάποιο παράθυρο, και το πρωί τον έβρισκαν στο κρεβάτι του. Στη συνέχεια, για να αποφύγει κάθε είδους επιτήρηση, αρνήθηκε να κοιμάται κάτω από την ίδια στέγη με τους γονείς του, κι έχτισε μέσα στον κήπο ένα μικρό κιόσκι που το χρησιμοποιούσε ως υπνοδωμάτιο. Με παρακολουθείτε;»

Προσωπικά δεν καταλάβαινα προς τι η αγανάκτηση του συνομιλητή μου· και στην περιγραφή του δεν έβλεπα παρά έναν επαναστατικό χαρακτήρα, καθόλου διαφορετικό από αυτό που θα παρέμενε σε όλη του τη ζωή. Υπήρχε άραγε και κάποιος άλλος Λόρενς; Εκμυστηρεύτηκα τον συλλογισμό μου στον Κάρσγουελ και περίμενα την αντίδρασή του.

«Καταλαβαίνω τι θέλετε να πείτε», αποκρίθηκε, «αλλά γνωρίζετε πολύ καλά πως η παιδική ηλικία και η εφηβεία διαμορφώνουν τον ενήλικα. Αν έχουμε μια τόσο εσφαλμένη αντίληψη για τον Λόρενς είναι γιατί δε γνωρίζαμε, ή κάναμε πως δε γνωρίζαμε, παρά μόνο ελάχιστα πράγματα γι' αυτές τις δύο περιόδους της ζωής του. Στη συνέχεια, επινοήσαμε έναν χαρακτήρα που ανταποκρινόταν στην ιδέα που εμείς οι Άγγλοι έχουμε για κάποιον ήρωα. Αλλά όταν ο Ρίτσαρντ Άλντινγκτον εξέδωσε τη βιογραφία του Λόρενς, οι θαυμαστές του τελευταίου διαμαρτυρήθηκαν εντόνως. Και ο λόγος ήταν γιατί τον χαρακτήριζε *πριματόνα* του αραβικού αντάρτικου και *απατεώνα*».

«Άλαν, είναι περασμένη η ώρα», παρατήρησε ξαφνικά η Άννι Κάρσγουελ.

Ο Κάρσγουελ έριξε μια ματιά στο ρολόι του και συμφώνησε.

«Έχει δίκιο η γυναίκα μου. Δεν είμαστε πια σε ηλικία για ξενύχτια».

«Εσείς δε γράφατε ποτέ κάποιο βιβλίο για τον Λόρενς;» τον ρώτησα ενώ σηκώνονται.

«Όχι. Γιατί να το κάνω; Είναι δύσκολο να καταρρίψεις έναν μύθο. Το έκανε ο Άλντινγκτον και αναγκάστηκε να αντιμετωπίσει ένα σωρό προσβολές, και βυθίστηκε στην κατάθλιψη. Όταν το συζήτησα μαζί του, μου εξομολογήθηκε πως αν γυρνούσε τον χρόνο πίσω δε θα το ξανάκανε. Εξάλλου, δεν είναι δουλειά ενός αρχαιολόγου να γράφει βιογραφίες. Αλλά εσείς ίσως, ποιος ξέρει;»

Χαμογέλασα. «Δε βλέπω τι περισσότερο θα μπορούσα να προσφέρω στο θέμα, παρό μόνο αν είχα τη δυνατότητα να συνομιλήσω με τον ίδιο τον Λόρενς».

Έμεινε σιωπηλός. Το βλέμμα του έδειχνε να χάνεται για λίγο και στη συνέχεια ξαναπήρε εκείνη τη μυστηριώδη έκφραση:

«Ξέρετε, ακόμη και οι νεκροί μπορούν να μιλήσουν».

«Μένετε στο Παρίσι;» ρώτησε η Άννι Κάρσγουελ, που είχε αρχίσει να ανυπομονεί.

«Βεβαίως. Στο δέκατο έβδομο διαμέρισμα».

«Θα θέλατε να μας δώσετε τα στοιχεία επικοινωνίας σας;»

Τα σημείωσα σε μια χαρτοπετσέτα.

«Τέλεια! Θα σας τηλεφωνήσω», πέταξε ο Άλαν. «Σας συμπάθησα πολύ!»

Μου τηλεφώνησε.

Και ξανασυναντηθήκαμε μια εβδομάδα αργότερα, σε ένα εστιατόριο στην πλατεία της Ιένας. Στο μεταξύ, εγώ είχα πέσει με τα μούτρα στο διάβασμα της βιογραφίας του Ρίτσαρντ Άλντινγκτον με τίτλο *Λόρενς ο απατεώνας*. Βρήκα εκεί μέσα τα σχόλια του Κάρσγουελ με κάποιες ελάχιστες αποκλίσεις.

Φτάνοντας στο εστιατόριο, έμεινα έκπληκτος από την ωχή όψη του Κάρσγουελ. Φαινόταν σαν να είχε γεράσει σε σχέση με την προηγούμενη φορά που τον είχαμε συναντήσει.

Με το που παραγγείλαμε, η Φρανσουάζ έβαλε μπρος.

«Κύριε Κάρσγουελ...»

«Χωρίς το “κύριε”. Προτιμώ σκέτο Άλαν».

«Πολύ καλά, Άλαν...»

Η τζαμαρία του εστιατορίου έβλεπε στον Σηκουάνα. Ένα μπατό μους* περνούσε λαμπυρίζοντας πάνω στα νερά που αντανακλούσαν.

«Σας ομολογώ πως τα λεγόμενά σας για τον Λόρενς μου

* Bateau-mouche. Ονομασία των πλοιαρίων που κάνουν τουριστική περιήγηση στον Σηκουάνα. (Σ.τ.Μ.)

Παρίσι, 1962. Ο ιστορικός Πολ Σαβαρί και η γυναίκα του βγαίνουν ενθουσιασμένοι από την αίθουσα όπου μόλις παρακολούθησαν τον *Λόρενς της Αραβίας*, την ταινία του Ντέιβιντ Λιν. Ένας θεατής πέφτει πάνω τους με φόρα. Τον λένε Άλαν Κάρογουελ και φαίνεται πολύ εκνευρισμένος. Ένας χολιγουντιανός μύθος ήταν η ταινία, λέει, απέχει χιλιόμετρα από την πραγματικότητα. Διότι αυτός γνώρισε τον Λόρενς στην Οξφόρδη, όταν σπούδαζε αρχαιολογία, και ξέρει όλη την αλήθεια για τον «πρίγκιπα με τα δύο πρόσωπα».

Ο Σαβαρί ξαφνιάζεται
και παράλληλα νιώθει να φουντώνει
η περιέργειά του. Αποφασίζει λοιπόν να ακολουθήσει
τα ίχνη του συγγραφέα των επτά στίλων της σοφίας.

Ποιος ήταν ο Τ. Ε. Λόρενς; Ένας μυθομανής; Μια νευρωτική
ντίβα; Ένας πράκτορας χωρίς εξουσία; Ένας απίθανος
υποκριτής; Ο Ζιλμπέρ Σινουέ επιχειρεί να δώσει απαντήσεις
στο μυθιστόρημα αυτό όπου ξεδιπλώνονται η εποποιία της
Αραβικής Επανάστασης και ο θρύλος της αινιγματικής
προσωπικότητας του Λόρενς της Αραβίας.



Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
psychogios.gr



ΚΩΔ. ΜΗΧ. ΣΗΛ. 27654